A tagállamok joga

Csehország

Ez az oldal tájékoztatást nyújt a Cseh Köztársaság jogrendszeréről és áttekintést ad jogszabályairól.

Jogforrások

A cseh jogrend, amely a kontinentális jogi kultúrához tartozik, az írott jogon alapszik, és a következőkből áll: törvények, egyéb jogszabályok, megerősített és a Cseh Köztársaság parlamentje által kihirdetett nemzetközi egyezmények, valamint az Alkotmánybíróság valamely jogszabályt vagy annak egy részét megsemmisítő határozatai.

A jogi aktusok típusai – leírás

A Cseh Köztársaság jogrendjét a Cseh Köztársaság valamennyi jogszabálya és a kapcsolódó jogi aktusok alkotják.

A legfontosabb jogszabályok a **törvények**, azaz az egyének és a társadalom életének alapvető területeit szabályozó magatartási szabályok. Azokat az átfogóbb törvényeket, melyek egy teljes jogterületet szabályoznak és e terület szisztematikusan rendezett normáit tartalmazzák, törvénykönyveknek nevezik. Az eljárásjog egy teljes területét összefoglaló és e terület eljárási normáit szisztematikusan rendező törvények eljárási szabályzatot alkotnak. A legfontosabb állami tevékenységekre, valamint az emberi és polgári jogokra vonatkozó törvényeket **alkotmányos törvényeknek** nevezik (közéjük tartozik többek között a Cseh Köztársaság Alkotmánya és az Alapjogok és Alapvető Szabadságok Chartája), melyekre különleges elfogadási eljárás érvényes.

A törvényekhez végrehajtási rendeletek kapcsolódnak, melyek a következők: **kormányrendeletek, miniszteri rendeletek, valamint központi kormányzati szervek és önálló regionális hatóságok rendeletei**.

A jogrend részét képezik a cseh parlament által megerősített, és ily módon a Cseh Köztársaságra nézve kötelező **nemzetközi egyezmények**. A nemzetközi egyezmények bizonyos mértékben fölérendelt szerepet élveznek egyéb jogszabályokkal szemben, mivel amennyiben a nemzetközi egyezmény egy törvénytől eltérően rendelkezik, akkor a nemzetközi egyezményt kell alkalmazni.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás óta a Cseh Köztársaságban a fent említetteken kívül az **európai jog** is alkalmazandó, mégpedig a többi uniós tagállamban érvényes feltételek mellett.

A szokásjog a Cseh Köztársaságban nem képez jogforrást. Egyes esetekben azonban a törvény egyes területekkel vagy jogelvekkel kapcsolatban megengedi a szokásjog figyelembevételét; ilyen esetekben a törvény utalást tesz rájuk és a bíróság e szabályok betartását kikényszerítheti. Az irányadó nézet szerint tehát nem maga a jogelv vagy a szokás jelenti a jogforrást, hanem az arra utaló törvény.

A bírósági határozat szintén nem minősül jogforrásnak. A bíróság azonban nem tagadhatja meg a határozathozatalt a törvény hiányossága vagy félreérthetősége okán, és gyakran értelmeznie kell az adott kérdést, amit a többi bíróság ezt követően jellemzően követni fog; ez *de facto* precedensjogot teremt. Amennyiben a határozatot közzéteszik a bírósági határozatok és vélemények gyűjteményében (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek), ami a felsőbb bíróságok alapvető jelentőségű határozatai esetében előírás, a határozat valójában jogforrásként szolgál, annak ellenére, hogy hivatalosan nem minősül annak.

A jogforrási hierarchia

A Cseh Köztársaság jogrendje hierarchikus felépítésű. A hierarchia élén az **Alkotmány** és más alkotmányos törvények állnak, melyek a legnagyobb jogi kötőerővel bírnak, és kizárólag egy másik alkotmányos törvény által módosíthatók. A hierarchiában az alkotmányos törvények alatt állnak a **törvények**, melyek alapján a legalacsonyabb szintű, végrehajtási jogszabályokat alkotják. Általánosan érvényes, hogy az alacsonyabb szintű jogforrásnak mindig összhangban kell lennie a magasabb szintű jogforrással. Egy jogszabály hatályon kívül helyezése vagy módosítása kizárólag azonos vagy magasabb szintű jogszabály által lehetséges. A **nemzetközi egyezmények** különleges jogállással bírnak. A korábbiakban említetteknek megfelelően a nemzetközi egyezmények a jogrend részét képezik, és jogvita esetén elsőbbséget élveznek más törvényekkel szemben – így az alkotmányos törvényekkel szemben is.

Törvényen alapuló jogszabályok – kormányrendeletek, a köztársasági elnök általános, normatív határozatai (például amnesztia esetében), minisztériumok és más, országos és helyi hatáskörű közigazgatási hivatalok jogszabályai, átruházott hatáskörrel rendelkező regionális és helyi önkormányzatok rendeletei. E jogszabályokat törvényes felhatalmazás alapján, annak korlátain belül kell kibocsátani.

Ami az **európai jogot** illeti, a többi uniós tagállamhoz hasonlóan a Cseh Köztársaságban is a nemzetközi jog elsőbbségének elve érvényesül. Ez az elv előírja, hogy amennyiben az európai szabály ellentétes a tagállam nemzeti szabályával (azaz egy törvénnyel, rendelettel stb.), akkor az európai szabály élvez elsőbbséget. Ez érvényes a nemzeti szabály elsődleges közösségi joggal (alapító szerződések) és másodlagos közösségi joggal (rendeletek, irányelvek stb.) való összeütközése esetén is. Az uralkodó értelmezés szerint az elsőbbség elve alól nem képeznek kivételt a tagállamok legmagasabb szintű törvényei sem, az európai jog szabálya tehát elsőbbséget élvez a tagállam alkotmányával és alkotmányos törvényeivel szemben is.

Ahhoz, hogy a Cseh Köztársaságra nézve kötelező nemzetközi egyezmények a jogrend részévé váljanak, a parlamentnek meg kell azokat erősítenie, amennyiben a konkrét egyezmény esetében alkotmányos törvény nem köti népszavazáshoz a megerősítést. A nemzetközi egyezményeket a köztársasági elnök megerősíti. A megerősítést követően a szerződést kihirdetik, tehát közzéteszik cseh nyelvű változatát a Nemzetközi Egyezmények Tárában.

Intézményi keret

Jogalkotásért felelős intézmények

A törvényhozó hatalom a Cseh Köztársaságban a Parlament kezében van, amely két kamarából tevődik össze:

a Képviselőházból (200 képviselő) és

a Szenátusból (81 szenátor).

A jogalkotási folyamat

A törvényhozási, azaz a jogalkotási folyamat jogalkotási javaslattal kezdődik. A Képviselőház irányában tett, új törvényekre, illetve a hatályban lévő törvények módosítására irányuló javaslat joga az egyes képviselők, képviselőcsoportok, a Szenátus, a kormány és a regionális hatóságok hatáskörébe tartozik. Állami költségvetésre és zárszámadásra irányuló javaslatot kizárólag a kormány nyújthat be, és a javaslatokról a Képviselőház határoz. A kormánynak azonban minden törvényjavaslat esetében joga van a véleménynyilvánításhoz. Az előterjesztett törvénytervezetet először a Képviselőház három egymást követő olvasatban megvitatja, esetleg módosítja azt. A törvény elfogadásához a jelenlévő képviselők egyszerű többsége szükséges.

A Képviselőház által jóváhagyott törvényjavaslatot a Képviselőház elnöke a lehető legrövidebb időn belül eljuttatja a Szenátushoz; a Képviselőházban történő, gyakran hosszadalmas, néhány hónapig is elhúzódó megvitatáshoz képest a Szenátusnak csupán 30 napja van a törvény megvitatására. Ezen

időtartamon belül a Szenátus a törvényt elfogadja, elutasítja vagy módosító javaslatokkal visszautalja a Képviselőháznak. A Szenátus úgy is határozhat, hogy a törvénnyel egyáltalán nem kíván foglalkozni. Amennyiben a Szenátus elfogadja a javaslatot, vagy kijelenti, hogy azzal nem kíván foglalkozni, esetleg a megadott időtartamon belül nem foglal álláspontot a törvénnyel kapcsolatban, a törvény elfogadottnak minősül, és azt ezt követően aláírásra a köztársasági elnök elé terjesztik. Amennyiben a Szenátus elutasítja a törvényjavaslatot, a Képviselőház arról újonnan szavaz. A törvényjavaslat akkor kerül elfogadásra, amennyiben az összes képviselő egyszerű többsége jóváhagyja azt. Abban az esetben, ha a Szenátus a törvényjavaslatot módosító javaslatokkal utalja vissza a Képviselőháznak, a Képviselőház a törvény Szenátus által elfogadott változatáról szavaz. A képviselők egyszerű többségének jóváhagyásával a törvény elfogadásra kerül. Amennyiben a Képviselőház nem hagyja jóvá a Szenátus által elfogadott változatot, a Képviselőház újra szavaz a törvényjavaslat eredeti változatáról, melyet a Szenátusnak korábban előterjesztettek. A törvényjavaslat akkor kerül elfogadásra, amennyiben az összes képviselő egyszerű többsége (legalább 101 szavazat) jóváhagyja azt. A választási törvény és néhány további törvény elfogadásához a Képviselőház és a Szenátus jóváhagyása is szükséges.
A köztársasági elnök a törvény előterjesztését követő 15 napon belül dönthet arról, hogy a törvényt nem kívánja jóváhagyni, és indokolással együtt visszautalhatja azt a Képviselőháznak újratárgyalás céljából. Ez az ún. vétó. A Képviselőház ezt követően az összes képviselő egyszerű többségével, a törvény bármilyen módosítása nélkül leszavazhatja az elnöki vétót, és a törvény ezt követően kihirdetésre kerül. Egyéb esetekben a törvény nem kerül elfogadásra.
A köztársasági elnökön kívül a törvényt a Képviselőház elnöke és a miniszterelnök is aláírja, ez azonban formalitásnak tekinthető.
Abban az esetben, ha a Képviselőházat feloszlatják, a Szenátus hatáskörébe tartozik a törvényalkotás olyan ügyekben, melyek nem szenvedhetnek késedelmet és szokásosan törvényhozást tesznek szükségessé. A kormány intézkedés elfogadását javasolhatja a Szenátusnak, ezt követően a Képviselőháznak a soron következő ülésén jóvá kell hagynia a javaslatot, különben az hatályát veszti.
A jogalkotási folyamat alól kivételt képeznek az alkotmányos törvények. Ezek elfogadásához az összes képviselő háromötödös többségének (minősített többség) és a jelenlévő szenátorok háromötödös többségének jóváhagyása szükséges, tehát nem csak a törvények elfogadása esetében általában alkalmazott, a parlament jelenlévő tagjainak többsége (fele) által alkotott többség. Az alkotmányos törvények csak más alkotmányos törvények által módosíthatók és egészíthetők ki (tehát a Képviselőház feloszlatásának idején a Szenátus törvényi intézkedései által nem módosíthatók), és a köztársasági elnök nem vétózhatja meg azokat.
A minisztériumok, más közigazgatási hatóságok és a regionális önkormányzatok hatáskörük keretein belül részletes végrehajtási szabályokat (rendeleteket és határozatokat) fogadhatnak el.

A jogszabályok érvényessége

A jogszabály hatálybalépéséhez szükséges annak kihirdetése. Az alkotmányos törvények, törvények és egyéb jogszabályok (kormányrendeletek, miniszteri rendeletek stb.) a Belügyminisztérium által kiadott Hivatalos Közlönyben kerülnek kihirdetésre. A jogszabályok a Hivatalos Közlönyben való kihirdetésük napján lépnek hatályba és válnak a jogrend részévé. A Hivatalos Közlönyben minden egyes kihirdetett törvénynél szerepel a törvény hatálybalépésének napja. E naptól kezdődően mindenki köteles az adott jogszabály szerinti magatartást tanúsítani. Amennyiben nem határoznak meg későbbi hatálybalépést, a jogszabályok a kihirdetést követő 15. napon lépnek hatályba. Kivételes esetben, ha azt sürgős közérdek megköveteli, korábbi, legkorábban a kihirdetés napján történő hatálybalépés is meghatározható. A jogszabály hatálybalépésének és kihirdetésének napja tehát megegyezhet egymással, a törvény hatálybalépése azonban nem előzheti meg annak kihirdetését. A Szenátus által elfogadott jogszabályok a törvényekhez hasonlóan a Hivatalos Közlönyben, a megerősített nemzetközi egyezmények pedig a Nemzetközi Egyezmények Tárában kerülnek kihirdetésre. A regionális jogszabályok közlönyökben, a települések jogszabályai az önkormányzat hirdetőtábláján 15 napig történő kifüggesztés útján, egyéb esetekben pedig az adott helyen megszokott módon kerülnek kihirdetésre.
Amennyiben a törvények vagy azok egyes rendelkezései ellentmondanak az alkotmányos rendnek vagy egy alkotmányos törvénynek, akkor hatályon kívül helyezésükről az Alkotmánybíróság határoz.
További információkért lásd az Alkotmány szövegét: Alkotmány.

Jogi adatbázis

A jogi adatbázis a Cseh Köztársaság Belügyminisztériumának tulajdonában és annak működtetése alatt áll. Az adatbázis a következő információkat tartalmazza:
a Belügyminisztérium hivatalos honlapjának (Belügyminisztérium) törvényalkotásról szóló része (törvényalkotás); a Hivatalos Közlöny (Hivatalos Közlöny), a Nemzetközi Egyezmények Tárának (Nemzetközi Egyezmények Tára) és a Hivatalos Lap egy részének elektronikus változata (PDF formátumban). Ez a honlap nem hivatalos és nem bír kötelező erővel. Kizárólag a Hivatalos Közlöny nyomtatott változata hivatalos. A honlap nyilvánosan hozzáférhető, a szükséges információk a teljes szövegben és metaadatok segítségével is kereshetők.
Törvények A Cseh Köztársaság közigazgatási portálja (Cseh Köztársaság közigazgatási portálja) a törvények és a végrehajtási jogszabályok frissített, egységes szerkezetbe foglalt változatait tartalmazza. Ez a honlap nem hivatalos és nem bír kötelező erővel. Az adatbázisban teljes szövegek keresése, illetve a dokumentumok száma és címe szerinti keresések végezhetők.
Az ISAP információs rendszer azokhoz az adatbázisokhoz enged hozzáférést, amelyekkel a Tanács egyes dokumentumai, valamint az EU Hivatalos Lapjában közzétett egyes jogszabályok minősíthetők irányadónak. A rendszer ugyanakkor figyelemmel kíséri a végrehajtási eljárásokat, a nemzeti jogalkotási eljárásokat és a kötelezettségszegési eljárásokat is. Az adatbázis a nemzeti álláspontok, munkadokumentumok, megfelelési táblázatok és más anyagok elektronikus archívumát teszi elérhetővé.

Esetjog

A Cseh Köztársaság nem rendelkezik olyan egységes, hivatalos vagy magáncég által üzemeltetett gyűjteménnyel, amelyben folyamatosan közzétennék a cseh bíróságok alapvető jelentőségű határozatait, azaz az Alkotmánybíróság és a rendes bíróságok általános hatásokat kiváltó határozatait. Az Alkotmánybíróság megállapításai az Alkotmánybíróság megállapításainak és határozatainak gyűjteményében (Sbírka nálezù a usnesení Ústavního soudu) kerülnek kihirdetésre, melynek kiadásáért a C. H. Beck Praha kiadó felel. Ami a rendes bíróságok határozatait illeti, rendszeresen csak a kiválasztott legfelső szintű határozatokat, tehát a Legfelsőbb Bíróság és a Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság határozatait teszik közzé. A Legfelsőbb Bíróság kiválasztott határozatait és álláspontjait, melyek célja az alsóbb szintű büntetőjogi és polgári ügyekben eljáró rendes bíróságok esetjogának egységesítése, a bírósági határozatok és álláspontok gyűjteményében (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek) teszik közzé, melynek kiadásáért a LexisNexis Praha kiadó felel. A Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság kiválasztott határozatait és állásfoglalásait a Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság határozatainak gyűjteményében (Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu) teszik közzé, melynek kiadásáért az ASPI Praha kiadó felel. Az alacsonyabb szintű rendes bíróságok esetjogát nem teszik rendszeresen közzé, bár bizonyos kiválasztott határozatok esetenként megjelennek jogi folyóiratokban.
E tekintetben gyakorlati jelentőséggel bírnak az Alkotmánybíróság és a két legfelsőbb bíróság hivatalos elektronikus keresői, melyek e bíróságok határozatait teljes egészükben lefedik. Elektronikus formában, egyes alacsonyabb szintű rendes bíróságok szerverein kezdenek megjelenni az egyes bíróságok esetjogával kapcsolatos kiválasztott információk.
A Cseh Alkotmánybíróság esetjoga

A Cseh Legfelsőbb Bíróság esetjoga
A Cseh Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság esetjoga

Ingyenes az adatbázishoz való hozzáférés?

Az adatbázishoz való hozzáférés **ingyenes**.

Kiválasztott, a kereskedelemben hozzáférhető adatbázisok

ASPI adatbázis
LEXDATA adatbázis
LEXGALAXY adatbázis
SAGIT adatbázis
TORI adatbázis

Utolsó frissítés: 16/09/2020

E lap nemzeti nyelvű változatát az adott tagállam tartja fenn. Az Európai Bizottság szolgálata készíti el a fordításokat a többi nyelvre. Előfordulhat, hogy az eredeti dokumentumon az illetékes tagállami hatóság által végzett változtatásokat a fordítások még nem tükrözik. Az Európai Bizottság nem vállal semmifajta felelősséget az e dokumentumban szereplő vagy abban hivatkozott információk vagy adatok tekintetében. Az ezen oldalért felelős tagállam szerzői jogi szabályait a Jogi nyilatkozatban tekintheti meg.